

ČEZ TRIGLAV NA BOLŠKI GRINTAVEC, KANIN IN MONTAŽ.

DR. ANTON ŠVIGELJ.

(Konec.)

Nevihta prejšnjega popoldneva je izčistila zrak in — ob štirih — v najlepšem jutru sva odrinila z vodnikom A. Tožbarjem, ki sem si ga bil že prej naročil, od Device Marije v Trenti proti planini Zapotoku v Zadnji Trenti. Prišla sva tja, ko je siva Grintavčeva grmada že vsa žarela v obsevu ranega solnca. Kadar koli sem hodil čez Vršec v samotno tišino Trentske doline, vselej me je vabila lepa piramida Grintavca nase. Danes se mi je imela ta želja izpolniti, zato se s Tožbarjem pri planini nisva dalje mudila, marveč jo po odžejanju pri bistrem studencu takoj mahnila naprej na levo v lesnato, ruševnato, zelo razrito severno pobočje Grintavčevo. V levo navzgor sva morala, ker zaklepa Zadnjo Trento strm jarek v smeri naravnost pod Grintavec; iz tega jarka pa bi bilo le z največjimi težkočami mogoče navzgor, ker ima navpične in krhke stene. Ko sva prišla v višino melov, ki padajo izpod masiva samega daleč nizdolu, sva se obrnila spet na desno in prišla do vznožja prav pod vrhom. Ogromna množina bolvanov in razbitih skal, grušča in sipine se je razprostirala pred nama. Više gori pa naju je čakalo še veliko snežišče.

Morala sva iti naprej skoraj naravnost navzgor ter šele pod masivom samim zaviti v desno do prve severozahodne škrbine. Težko sva pobirala stopinje po debelem, razbitem skalovju, še sitnejše je bilo strmo snežišče. Odložila sva nahrbtnika v senco mogočne skale, Tožbar pa se je oprtal z vsem, kar je potrebno za varjenje čaja na vrhu. Klepala sva jo navzgor, kakor je že pač šlo. Prišedšima s snega nama je bilo najprej preplezati par metrov visoko, ne prestrmo steno in še kratko melasto sipino pod rečeno škrbino. Ko sva bila v njej, se je nama odprl pogled na jugozahodno stran proti Kaninskemu pogorju, na sever pa proti Jalovčevi in Prisojnikovi skupini. Da bi naju ne pekla prehuda vročina — bilo je že devet proč —, se nisva dalje mudila, temveč takoj splezala za skalnim robom najprej na desno, potem pa precej na levo, da sva prišla prav nad prekoračeno

snežišče. Že spodaj sem občudoval to divjo razritost in robotost severne stene — ogromne skale daleč pod njo so mi bile živa priča, s kako močjo je tod že delovala erozija. Od blizu pa je bil pogled še neprijaznejši; gruščevi žlebovi, melaste police, preperle skale, previseči zajedeni robovi — to je bila najina pot. Izbrala sva si — za vajo, sva rekla — težavnejšo, levo smer. Po dokaj širokem žlebu, v katerem se je pod nogami vse drobilo, sva prišla navzgor do blizu 10 m visoke skalne stopnje, kjer je bilo treba vsak trenutek vse pozornosti. Komaj je en oprijem trdno držal, že se je oddrobil porobek pod nogo ali pa omajal drug oprijem pod roko. No, navzgor je šlo dobro, saj je tik za menoj sopihal stari lovec-plezalec Tožbar, ki je bolj pazil name nego nase. S skalne stopnje sva krenila za ostrim zobom čez peščeno polico spet na levo in potem poševno v isti smeri navzgor skozi strmo, zelo neprijetno korito. Visela sva naravnost nad snežiščem, ki bi morda toliko ublažilo padec, da bi par kosti več ostalo skupaj. Pa šele v skalah se čuti, kako močni so človeški prsti. Skalni oprijem, da ga komaj s kazalcem objameš, pa ti drži vse telo, da se le ena noga še kam opira ali da drugače s pomočjo adhezije preprečiš polzenje po gladki steni . . . Odslej so se menjavali kamini s stopnicami. Preprečkati sva morala še široko polico na desno, pa se je nama odprl pogled proti jugu v Soško dolino. Bila sva na cilju današnje ture, za katero sva rabila dobrih šest ur.

Hotela sva si zvariti čaj, toda čaja brez — čaja, ki sva ga pozabila spodaj, še noben kuhar ni znal skuhati, zato sva se odškodovala z mešanico vrelega kropa, slivovke in sladkorja. Tožbarju je bil ta „grog“ všeč, mene pa ni preveč navdušil.

Z vrha kažejo rdeča znamenja proti jugozahodu v vas Sočo. Midva sva se namenila skozi Bavščico v Bolc, zato sva takoj sestopila, a ne v smeri baš izvršeni, temveč z desne strani. Šla sva torej precej daleč zahodno po grebenu, dokler nama ni rdeča prstena in peščena polica na severu pod nama pokazala prostega prehoda do skalnega roba in za njim v sestopni kamin. S prve gornje terase čez skalnat rob sva prišla hitro; tudi na drugo peščeno teraso skozi precej širok žleb je še šlo. Odtod pa je bilo treba po sitni traverzi na desno nizdolu. To prečkanje nama je delalo preglavico, ker nisva vedela, prideva li do kake zveze z dolnjim delom nastopa, ali bova še celo morala nazaj in po drugem potu doli. Par metrov še ni bilo ravno sile, potem pa sva dospela na vrh praga, ki je kazal okoli osem metrov visoko, skoraj navpično in na videz gladko steno do spodnje police.

Molče je razvil Tožbar vrv, me otvezel in zavaroval odzgoraj, jaz pa sem se spustil z obrazom k steni obrnjen na polico. Navidezno gladka stena je pokazala dovolj oprijemov in robov za roke in za noge. Držala pa me je tudi zavest, če izpoddrsнем, da me vrv otme sicer smrtonosnega padca v globino. Prišedši doli na trdna tla, sem se odvezal, ovil vrv okoli bližnjega trdnega skalnega roba in na ta način — vsaj moralno — zavaroval vodnika. Brez potrebe! Pokazal se je pristnega Trentarja-lovca. Kakor maček se je pritiskal ob steno in bil v par minutah pri meni. Dalje sva morala na desno po polici in nekaj korakov nato v kamin na levo. Tu je bilo morda najopasnejše mesto, ker je bilo treba napraviti s tostranske skale nad vse širok korak nizko doli na drugo stran čez globoko razpoko. A Tožbar je vedel pomoč. Zgradil je s svojim in mojim cepinom nekak most, po katerem sem se splazil kakor po tiru navzdol. S tem je bilo konec sitnosti in kmalu sva stala v škrbini nad snežiščem. Čez skalni prag sva hitro prišla in še hitreje čez sneg, po katerem sva se stoje odpeljala ter dospela po enournem sestopu do skale, pod katero sva imela spravljene svoje stvari.

Po kratkem obedu sva se spustila čez grušč naravnost nizdolu do komaj vidne kozje steze, ki je vedla v levo navzgor čez meli na sedlo med Smihovom in Velikim Jelenkom in dalje v dolino Bavščice. Odtod prave steze ni več, le tupatam se vidi kaka dobro izhojena stopnica v strmем, deloma kamenitem, deloma travnatem in ruševnatem pobočju. Stopicanje navzdol je bilo zelo utrudljivo. Solnce je žgalo, nahrbtnik je tolkel pri vsakem koraku ob hrbet in stopinja ni bila varna nobena, ker je ležalo med travo dokaj grušč, ki je vsak korak izpodnašal. V dobri uri sva prišla do Bukovca, lepe planine, kjer nama je prijazen pastir postregel z gorko siratko. Ne bi je pil v Ljubljani ne vem za kakšen denar, tu pa — kako je dišala! Niže doli sva se napila še vode iz gorskega potoka in prišla po dobro izhojeni stezi ob bobnečem potoku v dolino. Voda je na obilih mestih izpodjedala umazani, z vejevjem, koreninami in kamenjem pomešani plazoviti sneg, ki je bil odspodaj ves izdolben in je tvoril dva do tri metre močne oboke. V daljnih dveh urah sva bila v bolški trdnjavi, čez dobro uro pa po krasni, trdi državni cesti v Bolcu samem. In ta hoja po gladki cesti naju je spravila ob zadnje telesne in moralne moči. Pozabila sva vsa načela turistikе ter si v hotelu »Pri pošti« privoščila vsak par kozarcev mrzlega penečega piva, kar se je drugi dan seveda bridko maščevalo. Z bolškimi zanimivostmi sva bila kmalu gotova. Tožbar si je

ogledal še smer nastopa na Kanin, z mrakom pa sva se že oba zibala v trdnem spancu.

Drugo jutro ob štirih, ko je pokala zora, sva odhajala iz Bolca v zahodni smeri skozi vas Plužna proti Karlišču, kjer stoji nemška Kaninska koča. V potu svojega obraza sva se dvigala počasi po ozki, dobri stezi čez planine do gozda, kjer naju je objela tista sitna jutranja soparica, ki duši sapo, izžema zadnje srage potu in dela človeka skrajno malodušnega. Molče sva puščala za seboj znamko za znamko, stopnjo za stopnjo, dokler nisva prišla ob polosmih do planine pod Vel. Škednjem. Planšar nama je povedal, da imava še pičle četrte ure do studenca, dobro uro do kočice in še nadaljnje tri ure na vrh Kanina. Pri studencu sva se založila z vodo in se počasi premikala vedno navzgor skozi ruševje in skalovje. Pivo prejšnjega večera nama je zlezlo liki svinec v noge, morila naju je neznosna žeja in sicer gostobesedni Tožbar ni vso pot črhnil niti besedice. Jaz sem se tupatam ozrl nazaj proti jugu, koder se je razprostirala lepa Soška ravan, hkratu pa sem na tihem delal dobre sklepe, ob prvi priliki pristopiti društvu »Abstinentu«, in preklinjal alkohol v vseh oblikah. Zdramil me je Tožbarjev vrisk. Zagledal je dimnik kočice in po par korakih sva bila — točno ob devetih — tamkaj.

Nevelika koča stoji na krasni gorski planoti. Pogled sega neovirano na jug do Matajurja in dalje, proti drugim stranem pa na skalne pečine razbitih in razritih gora. Ključa do kočice nisva imela, zato sva se utaborila ob njeni severovzhodni strani na solncu ter si pripravila tečno kosilo. Potem sva legla na gladko skalo in — zaspala. Zbudila sva se okoli enajstih dopoldne ter se okrepčana in na novo oživljena takoj odpravila po dobro markirani stezi dalje proti severu.

Kmalu sva bila sredi velikanskih podov, polnih snežišč, skalnih robov in kraškimi dolinami sličnih udrtin. Z obzorja sem pa so naju pozdravljali orjaški vrhovi: Prestreljenik, Srednji Vršič, Veliki in Mali Kanin, Velika Baba in drugi. Tožbarju se je razvezal jezik; moral sem mu po specijalni karti navajati imena vseh bližnjih gor in slednjič se mi je izdal, da tod doslej še ni hodil. »Pa saj je dobro markirano in če ne bo megle, se takima dvema, kot sva midva, ni treba bati«. Ta njegova tolažba je bila bolj problematične vrednosti, kajti od zahoda sem so se jele plaziti ob stenah pogorja sive, goste megle. Čez doline in bregove, čez melj in skalovje sva slednjič dospela pod Kaninov masiv do velikanskega, precej strmega snežišča. Pastirček se nama je pripeljal nasproti in naju potolažil radi vremena, češ, da ne bo

nič hudega, kvečjemu kaka nevihta, da pa bova v dobre pol ure na vrhu. Dobre pol ure, to bo debelo uro hoda, sem si mislil in krevsal po strmi gruščasti sipini naravnost navzgor za vodnikom, ki ga je kar neslo pred menoj. Vprašal sem ga, kam se mu mudi, in izvedel, da je najboljše, če se sitna mesta kar skokoma prelete. Vrag naj leta krebrí po tem melu, ko te vsaka stopinja zanese za dve nazaj. Slednjič sva se vendarle sestala pod strmim žlebom, ki se je vzpenjal naravnost do vrha. Pričelo se je krasno, netežavno plezanje navpik po strmih, tupatam izklesanih skalah. Oba sva bila v svojem elementu in hitro nama je minil zadnji del nastopa. Steza naju je privedla ob dveh popoldne prav do skalnega možica, kjer sva zaman iskala kake spominske knjige ali kaj podobnega. Še razgleda — razen v bližnjo okolico — nisva imela nikakršnega, le Montaž se nama je rogal izpod meglene kape. Letos je bil pač križ z vremenom. Sicer pa je baje kaj prijazno gledati raz višino Kaninovih 2582 *m*.

Po obligatnem čaju sva iskala poti proti Neveji. Tožbar je hotel na vsak način kar naravnost doli, jaz pa sem se z daljnogledom preveril, da nama ne bi bilo moči priti s skale na mogočni lednik, ki se v širini dobrega kilometra razprostira pod severnim pobočjem Kanina. Zijala je med skalo in snegom razpoka, ki ni bila posebno vabljiva. Poučen iz nemškega kažipota, sem poiskal vzhodno po grebenu gredočo zarezo, odkoder je »Società Alpina Friulana« izvedla stezo, vprav »poljuba vredno«. Največ dobro ped široke police ob skoraj navpični steni vodijo v serpentinah nad 200 *m* nizdolu na strmi lednik. Biti pa moraš absolutno neomotičen, če nočeš, da te čudna snežna belina v strašnem padcu prehitro ne zvabi nase.

Tožbar se ni dosti menil za vso to divjo strahoto, temveč venomer mrmral, da pridejo megle, in drevil naprej, jaz pa seveda za njim, ker pač ni šala bloditi v gosti megli po čisto tujem gorovju. Zev med skalovjem in lednikom sva s pomočjo par v naglici vdolbenih stopnic hitro preskočila, in hajdi čez lednik doli v veselem drsanju! To veselje pa naju je kmalu minilo: lednik so po vsej širini prepregale razpoke, ne baš široke, a kdor bi drsaje spolznil in zašel v razpoko z nogo, bi si jo gotovo zlomil. Šele v spodnjem delu je bil sneg položnejši in prijetnejši. Žal, da so nagajale nemarne gruščaste meli, po katerih je bilo treba globoko v dolino in potem po rdečih znamkah spet vzhodno precej visoko navzgor do Bele peči, kjer me je — glede na to, kakor kaže avstrijska specialna karta, dosti prezgodaj — presenetila na videz lična Kaninska koča. Vanjo

smeš samo z laškim vodnikom, kar pa menda le velja za vstop skozi vrata. Midva sva odprla slabo zaslonjeno okno, si jo ogledala odznotraj, a se kmalu spet pobrala ven. Laška snaga nama ni imponirala in umela sva, da treba vprav laškega vodnika, če že hočeš v tako luknjo. Razgled izpred kočice proti jugu pa je nenavadno mikaven: kaže se zobčasto razsekani greben, segajoč od Srednjega Vršiča daleč čez Prestreljenik z razsežnimi melinami in snežišči pod seboj, posebno zanimanje pa vzbuja veliko okno Prestreljenikovo, ki je dalo temu vrhu ime. Nama megla niti tega pogleda ni dopuščala za dolgo. Zatorej sva se po kratkem odmoru poslovila ter dospela po robatem grušču, razdejanem skalovju in slednjič skozi gozd po planšarskem potu ob polšestih zvečer v okrilje italijanske trobojnice, ki je plapolala pred nevejsko kočico »Ricozero di Nevea« že gori imenovanega furlanskega planinskega društva.

Tupa Tožbarju, ko se je najedel in napil, ni bilo nič kaj všeč. Stara oskrbnica je gonila le svojo furlanščino, Tožbar jo je sekal po trentarsko in pričela se je mimična predstava, da sem se kar tresel smehú. Slednjič sem z veliko silo dopovedal starki, da želi vodnik iti leč. Odkazala mu je ležišče v podstrešju ravno nad kuhinjskim kotlom, menda iz maščevanja, ker se ž njim ni mogla pogovoriti. Drugi dan mi je namreč tožil, da ima vse prekajene oči... Tudi jaz sem se kmalu odpravil v edino spalnico, bolje rečeno v cirkus, kjer je — komaj da sem ugasnil luč — pričelo nebroj miši divjo gonjo po votlih lesenih stenah. Ker le ni hotelo biti miru, sem se — po znanem reku — jaz vdal, in dolgo me je morala drugo jutro oskrbnica buditi, predno sem se zavedel, kje sem.

Kaj neprijazen dan se je obetal. Gorko je bilo, po nebu pa so se vlačile cunjaste meglice. Tožbar je rekel, da morava še na Montaž, če sva se že namenila. Meni je bilo navsezadnje tudi vseeno. Da bi dopoldne dežilo, ni ravno kazalo, do popoldne pa sva bila že lahko nazaj. Odrinila sva torej ob polšestih zjutraj proti severozahodu nad velikima planinama »Tarte di mezzo« in »Pecollo« po strmem travnatem pobočju navzgor do melin pod skalovjem masiva. Tu naju je zajela megla, ki naju do vrha ni več izpustila. A če kje, se mi je tu — na tej divni gori — še bolj utrdilo prepričanje, da je že hoja na gore sama zase užitek, kakršnega izlepa drugod ne najdeš. Zato sem se na vrhu od srca pridružil Tožbarjevemu vriskanju, tem raje, ker se je vsaj v Zajezero doli za par trenutkov razgrnila siva sovražnica planincev. Sklenil sem prve lepe dni vnovič izleteti na prekrasni

ta vrh. Zdaj pa je grozila nevihta, zato sva se s Tožbarjem brž vrnila in bila ob treh popoldne spet v Nevejski koči. Hodila sva šest ur in pol na vrh, tri ure nazaj ter bi se bila glede na to in glede na tridnevno skupno, oziroma petdnevno mojo turo rada dalje časa odpočila. A mene je bilo nekaj opikalo solnce, nekaj se mi je zdelo, da bi več dni moral čakati lepega vremena, zato sva po kratkem presledku nastopila še tri ure dolgo pot v Rabelj. Kmalu je za nama grmelo in treskalo, kakor bi hotelo biti konec sveta, pa nevihta si menda čez laško-avstrijsko mejo ni upala in tako sva srečno odnesla pete vsaki nezgodi. Po izvrstni večerji v hotelu »Pri grofovski kroni« sva se odpravila še isti večer na Trbiž ter se odpeljala z vlakom: Tožbar v Kranjsko goro in odondod drugega jutra domov v Trento, jaz pa naravnost v Ljubljano čakati, da bi zopet enkrat »vremena Kranjcem se zjasnila«.

~~~~~

IZ NOVEGA MESTA V SARAJEVO NA KOLESU.

(KONEC.)

JURAJ LUBIČ.

Med Travnikom in Dolcem je precej kratka soteska ob reki Lašvi, ki zaradi svoje umazane, plitve vode in neznatne širine ne napravlja najboljšega vtiska. Prijaznejši je drevored ob tej reki, lep je tudi hladni park v sredini mesta.

Ob koncu Virtemberške ceste na levo stoji lep turški mavzolej, ki krije velik, krasen turški nagrobni spomenik z raznobojnim arabskim napisom. Takih spomenikov sem videl v več krajih; najlepši so bosenskih vezirjev, osobito l. 1749. zamrlega slavnega Abdulah paše. Nasproti veliki mošaji se dviga visok grič s strmim pobočjem, na katerem je turško groblje. Brez vsega reda vidiš tukaj nebroj večjih in manjših kamenitih spomenikov, ki so si močno vsi slični. Pri glavi je kamen, ki nosi turban, pri nogah pa kamen brez turbana. Ženski spomeniki nimajo turbana. Poti ni nobenega. Lezel sem proti vrhu. Še više gori stoji velik srednjeveški grad, ki ga je baje sezidal bosenski kralj Tvrdko II. Splazil sem se prav oprezno do njegovega vznožja, ker zaradi jarka nisem mogel naravnost tja, tam pa sem našel izvir mrzlega studenca Šumeče, ki teče v mesto v lepih kataraktih. Ko se plezajoč proti gradu skoro grizem v kolena, me dohiti turški

jezdec, in tu sem videl, kaj je turški konj. Kakor kozel je plezal po najhujših strminah z jahačem vred, ne da bi mu enkrat izpodletelo.

Razgled z grada je krasen. Celo mesto ti leži ob vznožju. Da bi prišel še više, stopim predrzno na veliko dvorišče. Toda joj, kako sem naletel! Kako tekanje je to bilo! Nekaj mohamedanskih žen z otroki je čepelo sredi dvorišča in se česalo. Ko me zagledajo, zbeže, kakor da bi jih z bičem nagnal, na vse kraje. Ne brigajoč se za ta prizor, korakam do vrha in ogledujem mesto skozi kukalo. Tedaj prisopihla star, nadušljiv Turčin z dolgo sivo brado in grozno obupnim pogledom in me opozori s tresočim glasom, da so tukaj same mohamedanske žene. Oprostim se in takoj odidem z grada.

V Travniku sem prvikrat videl boljše mohamedanske ženske, ki so mimo hodile kakor zakriti duhovi. Tako skrbno kakor v Bosni se Mohamedanke nikjer v orijentu ne zakrivajo. Boljša Turkinja ima velik črn plašč (feredža) z veliko, četverokotno urezano pelerino. Roke skriva v feredži ali pa nosi rokavice. Obuta je v škornje iz rumenega safijanovega usnja, glavo pa ji odevata dve beli ruti, dušema in jašmak, tako da se vidijo samo oči — pa ugani, kaj imaš pred sabo! Pri drugih vidiš široke hlače (dimije) pri členkih zvezane, da so podobne klovnom; noge, ki jih krijejo navadno pisane nogavice, tičijo v sandalah (nanule) z visokimi opetnicami, v katere je pogostoma jako fino vdelano srebro. Gorenji život je pregnjen s široko, lahko ruto, katere barva ni stalna in ki jo ob obrazu tako tišči, da komaj vidi izza nje. Hoja teh žensk je kaj čudna. Noge postavljajo naravnost naprej vstric, po trdem tlaku pa nanule glasno pekečejo. Dekletom do 16. leta ni treba zakrivati obraza. Videl sem tudi mnogo Srbkinj v bogati noši in drugih raznovrstnih narodov vse vprek. Vsak pogled mi je nudil kaj novega.

Prišel sem do drugega deželnega »Grand hotela Vlašić«. Tamburaško društvo »Vlašić« je napovedalo tukaj z velikimi lepaki vrtni koncert. Vrt je bil natlačeno poln mestne elite, večinom oficirjev in njih dam. Tu pač nisem mislil, da sem v Bosni. Ravno tako družbo bi bil dobil na Dunaju, samo da tam nimajo tako lepih gostilniških vrtov. Slišal sem samo nemško govorico. Tamburaški zbor je sviral težke komade mojstrski, dodal tudi nekaj hrvaških pesmi in je žel za to obilo zaslužene pohvale.

S tem je bil moj dan končan.

Predno zapustim Travnik, ne smem pozabiti zanimive relikvije, shranjene v največji mošeji; to so trije lasje iz prorokove brade.

No, nisem jih šel gledat. Ker proroka nisem poznal, bi ne mogel kontrolirati pristnost teh dlak. Končno naj še omenim, da se pri Travniku nahaja zlata ruda, ki je pa ne kopljejo zaradi prevelikih stroškov.

Drugi dan je bilo voziti 91 km. Zato sem bil ob petih v jutro že na kolesu. Izključno katoliški Dolac mi je zelo ugajal. Ima lepo cerkev in semenišče. Tukaj se rodevajo najbistrejše glave cele dežele in veliko je doktorjev in drugih visokih dostojanstvenikov, na katere gleda preprosta rodna vas s ponosom. Do blizu Viteza je bila cesta ob Lašvi še precej dobra, čim bolj pa sem se oddaljeval od Travnika, tem slabša je postajala, osobito ker je bila na več mestih po celi širini posuta z debelim gramozom. Pri hanu Kompani pelje na levi stara cesta prek visoke Vjetrenice v serpentinah v Zenico. Nova cesta je izpeljana mimo Kavničke čuprije v ovinku tja. Ko dospem do Kavničke čuprije (most), me je tam slučajno dobra cesta zapeljala, da sem par sto metrov zdrčal naravnost naprej. Zato pa sem imel zabavo. Na cesti mi priteče nasproti zajec, ki se takoj obrne in teče naravnost po cesti tik pred kolesom. Bošnjak, ki pride od nasprotne strani, kriči na zajca ter maha s palico proti njemu. Tu bi bil moral videti, v kaki zadregi je bila uboga žival, ki si ni znala pomagati. Šele v skrajnjem trenutku jo je rešil skok v gozd, jaz pa sem moral obrniti, da sem krenil prek mostu, za katerim leži nad 900 prebivalcev broječe selo Busovača.

Od tukaj naprej sem bil siromak. Debelo kamenje, celi jarki, kolesnice, luknje itd. so me grozno ovirale ter me neštetokrat prisilile, da sem odskočil ter vlekel kolo za ušesa. In te nesrečne ceste ni bilo ne konca ne kraja! Poleg tega vodi cesta skozi gozd, ki mi je vzel ves razgled. Sence ni bilo nobene, pač pa je solnce neusmiljeno pritiskalo čez strmi Glogoc in še strmejši Gromeljak (485 m). Vesel sem bil, ko sem se znašel v Hanu Bjelalovcu, kjer se je cesta izboljšala in sem imel z višine tudi lep razgled daleč doli proti Kiseljaku. Tik pred tem selom se cesta odceplja na desno proti Fojnici, naravnost pa pelje v Kiseljak, 61·5 km od Travnika, kamor sem dospel ob poldesetih dopoldne lačen in žejen. V hotelu »Stefanie«, ki ima 40 sob za tujce, sem se dobro ojačil.

Kiseljak, ležeč ob Lepenici (472 m), je v Bosni jako priljubljeno kopališče. Vse polno tujcev vrvi po ulicah, največ pa jih je v kopališču samem. Tam je navadno tak naval, da mnogi ne pridejo na vrsto. Bolan gospod mi je o tem tožil, češ, kdor se hoče desetkrat kopati, mora ostati dvajset dni tukaj. Toplice so prav dobre zoper nevrastenijo. Vrelec je 17 m globok in kiselica je jako

hladna in okusna, ob vročini izvrstna pijača. Podajejo ti jo brezplačno, napitnine pa se nihče ne brani.

V velikem senčnatem parku je postavilo meseca oktobra 1904. l. I. veteransko društvo v Sarajevu pod pokroviteljstvom fcm. barona Alborija črn obelisk kot spomenik šestinsedemdesetim v zdraviliškem parku l. 1878. padlim in tam skupno pokopanim vojakom.

V okolici Kiseljaka in Busovače se nahaja trdna glina, ki jo rabijo pri kovinskih izdelkih.

Ob polštirih popoldne sem bil zopet na potu. Cesta od tukaj naprej je dobra. 3·7 km od Kiseljaka se prične vzpenjati in gre precej strmo 1·6 km do višine 648 m. To je Kobilja glava. Ob robih pa so pasli pastirji živino, goved in koze. Kar priteče bister dečko, prime nemo moje kolo ter ga tira navkreber, kakor da bi bilo ob sebi umevno, da mora ravno on pri meni kaj zaslužiti. Rad sem mu privoščil to veselje, ker me je celo pot zabaval. Ko pa je dobil nekaj v dar, me je neverno pogledal, proseč me, naj kmalu zopet pridem. Z vrha je krasen razgled po visokih, lepo razvrščenih bosenskih planinah ter po prijaznem Sarajevskem polju. Še seli Rakovica in Blažuj, pa sem bil 18·9 km od Kiseljaka ob šestih popoldne v paradižu Nove Avstrije, v sedaj pač že svetovno slavnem kopališču Ilidžu.

Prvi pogled na desno me je omamilo. Krasno zgrajeni »Igman hotel« s svojo značilno pisano ornamentiko se dviga pred mojimi očmi sredi prijaznega vrta. Sedem za kratek čas na vrtu in kmalu se seznanim z dvema ljubljanskima damama. Čuden slučaj!

Ilidže leži 500 m nad morjem ob vznožju ošabne, velikemu grobišču podobne Igman planine (1248 m) ob reki Željeznici, ki izvira v divje romantični soteski na jugu Sarajevskega polja pri selu Krupac-Vojkovići ter se izteka sredi navedenega polja med kopališčem Ilidžem in selom Baljevcem v reko Bosno. Ta pa izvira 3 km severno od kopališča v romantični pokrajini in je že takoj v začetku tako silna, da goni žage. Kopališče je bilo znano že Rimljanom, čudno pa je, da so glavni vrelec našli šele l. 1893. Tam so napravili kamenit rov, iz katerega vre iz globočine 11 m svetlozelen, vroč vrelec, katerega žvepleni puh se že od daleč vidi. To »vrelo« daje v 24 urah 13.800 hektolitrov vode, ki ima 58° C toplote. Zaradi posebnosti sem ga pokusil. Hvala lepa za tako pijačo! To toplico pijo bolniki ter se v njej kopljejo, trdeč, da je jako zdravilna za razne bolezni, posebno za živce. Okoli vrelca so moderno urejena zdraviliška poslopja sredi angleškega, 15 1/2 ha velikega parka, ki ga prepregajo bela, gladka pota. V parku je polno zabavišč. Koplješ se lahko v starem kopališču

ali pa v novem, v topli ali hladni vodi. Zadnja je napeljana iz bistré Željeznice, ki ima v poletju 16—19° R. Zada j se dvigajo monumentalne stavbe v švicarskem slogu, ena lepša od druge, deželnoerarski hoteli prve vrste: Avstrija, Hungarija, Bosna. Pred njimi se ti smeje en rondó poleg drugega, v prijazni skupini noseč raznovrstne eksotične in domače cvetke.

V paviljonu svira vojaška godba iz Sarajeva, ti pa sediš na prostorni verandi pri čaši hladilnega piva ter motriš šetajoče se goste. Zdi se ti, da gledaš v kalejdoskop. Vsak hip vidiš drugo skupino, vsak hip druge noše, evropske, orijentalске, navadne, slikovite, fantastne. Ne pretiravam, ako trdim, da se shaja tu poleg manj imovitih slojev elita celega sveta. Videl sem Turke, Grke, Madjare, Ruse, Angleže, Američane — vse, vse hiti v ta čarobni kotiček evropskega orijenta, hoteč uživati življenje od boljše strani. Sarajevčanom je to kaj lahko, kajti vsake četrt ure vozi lokalni vlak semkaj po jako nizki ceni; zato pa je tudi vselej napolnjen, osobito ob nedeljah in praznikih. Ta vlak vleče pozornost nase že zaradi tega, ker je vsak vagon druge barve, iz njih pa se prikazujejo rdeči fesi, pisani turbani, bele čepice.

Ilidže ni samo zaradi kopališča svetovno znano. Tudi v drugem oziru ima veliko privlačno silo. Pri mohamedanski vasi Butmir blizu kopališča, kjer je poljedelska postaja z imenitnim mlekarstvom, perutninarstvom in zelenjadarstvom, se nahaja konjsko dirkališče v obsegu 2400 m, baje eno najlepših in najzanimivejših na svetu, ki privabi vsako leto na tisoče take zabave željnih gostov. Tam tudi streljajo na tarčo, na glinene golobe in steklene krogle od začetka majnika do sredi avgusta.

Od Ilidža sem imel še 10·6 km voziti po lepi, široki cesti. Ob polosmih zvečer dne 28. julija 1904. l. sem bil na že davno zaželjenem cilju svojega potovanja. Objelo me je glavno mesto Bosne, Sarajevo.

Po široki moderni Čemaluša ulici vozim do deželne banke, ki se je kakor zagozda vrinila vanjo. Povprašujem po Malem Alifakovcu, stanovanju moje sestre, ležečem nasproti magistratnemu poslopju, a nihče mi ne da povoljnega odgovora, še hamal (postrešček), ki je v svoji deželni noši prihitel k meni, ni vedel ničesar povedati. Še bolj čudno. Gospod, ki me je pričakoval, me je zgrešil. Ker utrujen nisem hotel bloditi po mestu, stopim kar naravnost na desno v hotel, kjer pa so me s tem potolažili, da so vsi hoteli prenapolnjeni in da bom težko dobil kje prostora. Dobil sem ga pa vendarle tik hotela pri »Rdečem volu«. Hotel ima velik senčnat vrt s pokritim odrom za koncerte. In

ravno prav sem prišel. Ciganska godba z obligatnimi cimballi je svirala. Ni bilo napačno. Cigani elegantni, celo bele polti, njih glavar pa mojster à la Rigo, ki je na goslih kaj lepo posnemal ptičje žgolenje.

Ko stopim drugo jutro srečen in vesel v vežo sestrinega stanovanja, mi pride ubožica v žalni obleki, bledega, prepadlega obraza, s solzami v očeh nasproti.

»Ne veš li, kaj se je zgodilo? Bogumila smo pred tremi dnevi pokopali. Nagloma je umrl.«

Bridka usoda, katere žrtev je v najlepši dobi postal moj svak, me je globoko dirnila ter vrgla name svojo senco za čas bivanja v prekrasnem mestu.

Zvedel sem tudi, da je moj bratranec, finančni svetnik M., z vso obitelji na dopustu v Dalmaciji, in kmalu bi se čutil osamljenega, ko bi mi sestra ne bila povedala, da je bratranec skrbel za namestnika. In glej, kmalu se oglasi carinski in finančni komisar gospod Fran Glössel, ki se mi preprijazno ponudi na razpolago.

Gospod Glössel zasluži, da omenim njegovih zaslug za okupirani deželi. Po njegovi inicijativi se je ustanovilo v Sarajevu l. 1899. gospodarsko čebelarско osrednje društvo, ki je kmalu doseglo prvo stopnjo izmed vseh gospodarskih društev v deželi. Članov ima daleč nad tisoč in v vsakem večjem kraju Bosne in Hercegovine svoje sekcije. Gospod Glössel je poslovodja tega društva in mi je z navdušenjem pravil o njega lepih uspehih. Kar se čebelarstva tiče, je Glössel priznana korifeja.

Sarajevo ali, kakor so ga Turki prej zvali, Bosna Seraj (530 m) šteje danes že 50.000 prebivalcev. Dve tretjini je Mohamedancev, drugi pa so kristjani, Španjoli, Židje in cigani. Nad 500 let staro mesto je leta 1879. deloma razdejal velik požar. Na pogorišču je vzraslo novo, moderno mesto s ponosnimi stavbami, ostalo mesto pa je, dasi ne moderno, po svojem orientalskem značaju zanimivo.

Prva pot po mestu je veljala danes najbližji, a najzanimivejši stavbi, magistratnemu poslopju na trgu «Mustava pašin mejdan» ob Miljački. Zgrajeno je v arabskem slogu in je njega ornamentika v zyezi s polihromijo, ki jo umejo le Arabci, čarobno krasna. Ako gledaš notranje prostore od prvega do zadnjega, se ti zdi, da si prišel v vilino palačo, toliko krasa je tukaj nakopičenega. Izvršena je ta stavba po najlepši mošaji v Kahiri. V sejni dvorani visi ob steni na levo slika prvega župana sarajevskega v novi dobi,

Mustafa bega Fadil Pašića, v naravni velikosti. Glede krasote nadkriljuje vse prostore slavnostna dvorana.

Zapustivši to poslopje, sva šla na trdnjavo. Ozka, strma in kamenita ulica vodi tja gori mimo mohamedanskih domačij ter mimo Vakufa, blaznice ob Moščanici, ki izvira nad trdnjavo ter teče skozi to in čaršijo v Miljačko. Že Škender beg je uvidel, da je potrebna dobra pitna voda, in je reguliral Moščanico, ki je še sedaj napeljana po mestu. Pritegnili so ji vrelca Crnil in Kovačić. Dolžina vodovoda znaša z mestnim cevjem vred 45,3 km. Reservarjev ima štiri, hidrantov pa 148.

Na vrhu sva (120 m). Trdnjava se prezentira jako mogočno. Dve bastiji sta, ki vlečeta pozornost nase. Gori na vrhu je stara bela, po imenu lčkala, malo niže pa je nova rumena bastija, z imenom Tekovička Tabija, odkoder naznanjajo Sarajevčanom opoldanski čas in požare s strelom iz topa. Tam, kjer stoji sedaj prva, je bila prej trdnjava Vrhbosna. Odtod je najlepši razgled. Obrnjen proti soteski ob reki Miljački vidiš od Višegradskih vrat na levo goro »Za vratnikom«, v daljavi pa se ti kažejo ostanki trdnjave, imenovane Hodidjed, sedaj Stari grad. Ko je leta 1463. Mehmed Fatih zmagovito prodril do bele bastije, je njegov vojskovodja Tatar Khan Kiraj s topovi razstrelil navedeno trdnjavo. Daleč v ozadju te pozdravlja 1382 m visoka temna Romanja planina, nekdanj prebivališče grozovitega roparja Novaka. V soteski spodaj drži rimski most čez Miljačko, Kozja čuprija, ki je podoben mostu v Mostaru. Ta most pa je pregloboko spodaj in se ne vidi. Bolj zadaj sta seli Pale in Mokro, odkoder prihajata Palinska in Mokrinska Miljačka, tvoreč potem reko, kakor se ti prezentuje pod gradom. Pri teh selih so bile za časa turških vojsk najhujše bitke in se še danes tam nahajajo grobovi padlih.

Nasproti trdnjave imaš hrib Draguljac, ob katerega pobočju vodi Applova pot, ki je iz dalje videti kakor bel trak. Na koncu so Vratca, ki nosijo fort. Draguljac pripada planini Trebeviću, katere najvišji goli vrh (1630 m) se ti kaže v ozadju kakor siv starček, podprt od Mojmile planine. Tam gori je domovje planinskega orla. Prijatelj lovec mi je zatrjeval, da jih je nekoč sedem videl hkratu v strelni daljavi. Trebević je za izletnike kakor ustvarjen. Pot ni težavna in dolga.

Kamor pogledaš ob pobočju, povsod so raztresene hiše. Na desno pa zazreš mesto Sarajevo z vsemi njegovimi čudesi. Nebroj monumentalnih stavb, minaretov, vrtov, drevoredov se razgrinja pred tvojimi očmi. Skozi mesto pa teče, ob desnem bregu sprem-

ljana od električnega tramvaja, plitva Miljačka, ki nežno preskačuje v strugi ležeče kamenje, puščajoč za seboj svetlosrebrne sledove. Nad njo se bočijo številni mostovi v nedogledni ravni črti. Nad vso to panoramo pa kraljuje zlato solnce, ki ji daje neki poseben prazničen sijaj. Najbolj zanimajo mošeje z visokimi belimi minareti, katerih je malone sto. Zato imenujejo Sarajevo v orijentu mesto stoterih mošej. Nimajo pa vse mošeje minaretov. Nekatero džamije, osobito tiste ob mestni periferiji imajo nizke lesene stolpe, druge zopet prav nič in jih je komaj spoznati za molilnice. Te se imenujejo meščide.

Bil je petek, turški praznik. Ob takih dneh je dovoljeno turškim dekletom, da smejo kramljati s svojimi izvoljenci. Gredoč nizdolu proti mestu, sem zapazil na dvoru turške hiše čvrstega mladeniča, ki je par korakov od hišnih vrat, z roko se opirajoč ob pripognjeno koleno in naprej sklonjen, turški devojki, ki je razkrita stala med priprtimi vrati, govoril na srce. To je pri Turkih »ašiklik«, po naše vasovanje. »Ašikovati« se pravi vasovati. Boljše hiše imajo na dvorišču poleg vrat nekako leseno zofo, odkoder kramljajo dekleta s fanti skozi gosto zamreženo okno, ki se imenuje »krivi demir«.

Sedaj pa je treba pogledati najzanimivejši mestni del, Baš čaršija, kjer je središče sarajevskega življenja. Baš čaršija obstoji iz več ozkih ulic, obdanih od gosto natlačenih nizkih poslopij, poleg par »kafani« in brivnic iz samih dučanov, kjer izdelujejo in prodajajo vse predmete orijentalске, posebno bosenske industrije. Tu vidiš kotlarje (kazandžije), ki razbijajo po bakreni pločevini, da bi človek oglušel; tam izdelujejo opankarji (opančari) opanke, dalje zopet se ukvarjajo urarji (sahači), zlatarji (kujimdzije), preprogarji, bakrorezci, izdelovalci odej (čebedžije) itd. s svojim delom. Najbolj zanimajo inkrustatérji (drvovezi), ki so v svoji stroki baš v Bosni nedosežni mojstri. Tu imaš raznovrstne lesene predmete, v katerih je srebro v prelepah ornamentih umetno vdelano, kakor gumbe za manšete, šetalne palice, tobačnice, pipe, itd. Človeka mika, da bi si kar po vrsti vse kupil za spomin. Kako važna je ta lepa industrija, je razvideti iz tega, da je vlada poskrbela, da se ta obrt specifično bosensko - orijentalškega sloga ohrani in razvije. Tako je ustanovila v Sarajevu osrednji vladni ateljé, ki obstoji iz inkrustacijskega, tavširskega in metalurgičnega oddelka z raznimi pododdelki. Taka ateljeja sta tudi v Foči in Livnu. Ti izdelki so bili čestokrat na svetovnih razstavah odlikovani z najvišjimi odlikami in so jako sloveči. V Sarajevu obstoji tudi ateljé za tkanje prelepih bosenskih preprog.

Po ulicali valovi sto in sto rdečih fesov, belih, pisanih turbanov. Izprva sem mislil, da je turbanova barva brez vsega pomena. Pa ni tako. Turban kaže socialno stopnjo nositelja. Tako nosijo softe, dijaki šerijatske šole, ki postanejo potem kadiji, (sodniki), popolnoma bele turbane, derviši, (duhovniki), imajo zelene, hadžiji, to so tisti, ki so bili že v Meki, bele turbane, tamburirane z zamoklo rumeno svilo, takozvane ahmedije; vsi drugi nosijo barvane po svojem okusu. Značilno je, da smejo samo odrasli nositi turban, mladina pa le fes.

Tuleči glasovi kuharjev in pecivarjev ti udarjajo na uho. »Kafedžija« hiti nekam s svojo kavo, paket konjskih kopit te opominja, da se izogneš vozovom. To je pravo orientalsko življenje. Kdo bi mogel vse to opisati! Ako hočeš imeti pravi pojem o vsem tem, se moraš pač sam potruditi v Sarajevo.

Sredi glavne ulice v čaršiji je vodnjak v podobi kamenite prizme, ki se imenuje sibilj. Tukaj so v prejšnjih časih Turki obešali krivoverce.

Najlepša in najzanimivejša stvar v čaršiji pa je največja mošeja v Sarajevu, Begova mošeja, s katero se v arhitektoničnem oziru in glede na izvršitev najmanjših detajlov notri do Carigrada ne more nobena meriti. Zgradili so jo leta 1529. Nje minaret je posebno visok in lep, ima pa še neko posebnost, kakršne ni nikjer drugje na svetu. Ob slavnostnih prilikah zažari od vrha do tal v 260 električnih lučih. Do te koncesije so Mohamedance kaj težko pripravili, ker koran nič ne omenja o električni razsvetljavi minaretov. Na dvoru pred mošejo sta dva osemkotna, s kupolami krita mavzoleja. V enem počiva zgraditelj mošeje, Ghazzi Huzref beg, v drugem pa njegov zvesti služabnik Murat beg. Ravno tam spi večno spanje tudi prvi župan sarajevski, Mustafa beg Fadil Pašić. Dalje je na dvorišču velik bunar (vodnjak), kjer se Turki pred molitvijo umivajo. Pozabiti ne smem prastare lipe, ki čuva nad čudeso mošejo in v katere hladni senci je počival že marsikateri turški rod. V mošejo žalibog nisem mogel priti, ker nisem mogel nikogar priklicati, da bi mi jo odprl.

Ogledal sem si tudi bazár sredi mesta, v katerem dobiš, česar ti srce poželi. Samo pazi, da ne boš preuren pri plačilu. V čaršiji je Turek povsem miren, tih, kupiš li kaj od njega ali ne, tukaj pa ti Žid nad vse hvali svojo robo, devlje sosedovo v nič ter ti to ali ono kar stiska v roko. Obljubi mu polovico cene, pa se glumač navidezno užaljen proč obrne; ko pa greš naprej, priteče za tabo. Tako sem dobil »najlepši fes na svetu«, ki mi

ga je Žid cenil na 5 K, samo za 2 K, dva otroška »s pristno srebrnimi«
okraski spredaj in z »zlatim«
cofkom sta bila po K 2'40.

Pred mano se dviga katoliška katedrala. Zidana je v srednjeveškem slogu iz kamena in ima dva stolpa. Cerkev stoji na lepem prostoru, je krasno izdelana ter ima prostora za 1200 ljudi. Zgradil jo je hrvaški arhitekt Vančas, čigar ime slave v Sarajevu tudi še druge zgradbe, tako nadškofova palača, dekliška šola, vladno poslopje ter duhovniško semenišče v renesanskem slogu. V bližini stolne cerkve je deželni muzej, sicer ne elegantna stavba, pač pa velika, prostorna. Muzej obstoji iz dveh glavnih oddelkov, iz arheološko-zgodovinskega in prirodoslovnega. Zbirke se nahajajo v 47 prostorih. Sam prazgodovinski oddelek obsega 19.000 števil. V muzeju so tudi dragocene zbirke orožja, kovanega denarja vseh kulturnih vekov, rimskih starin, etnografska zbirka, ki kaže vse tipične noše v plastični obliki. Ko stopiš v etnografski oddelek, si očaran. Na prvi hip te prešinja misel, da so vse te fantastne figure, stoječe, sedeče, v naravnih skupinah, žive. Ne veš, kateri bi dal prednost: ali prekaša Turek Španjola, ali v orožju tičoč Miridit ali Hoti ali Malisorec Srba iz Prizrenske okolice. Tu vleče bogato okičena nevesta Bošnjakinja tvojo pozornost nase, tam zopet vidiš Srbkinjo pri domačem delu. Eno je lepše, naravnejše od drugega. Živalstvo v tem muzeju polni okoli 60 omar. Celih deset let so se za ta muzej neumorno trudili strokovnjaki, med katerimi gre dvornemu svetniku Konstantinu Hörmanu posebno priznanje. Takega muzeja ni izlepa. Imponirale so mi domače roparske živali, kakor velikanski medvedje in volkovi v lepih skupinah ter dragoceni eksemplarji ptic roparic. Med temi je mogočen ser z razprostrtimi krili, ki je doživel visoko starost in je zanj londonski muzej zaman ponujal celih 40.000 kron. Tudi žuželkar ima tukaj dovolj prilike, prepričati se, da je na svetu še nekaj eksemplarjev, katerih ne pozna. Ne bil bi se mogel ločiti od vseh teh predmetov, ko bi ne bil sluga povedal, da je čas že potekel in da mora zapreti.

Natanko sem si ogledal tudi društveno poslopje na Applovem obrežju. Uradniki so si ž njim postavili dom, v katerem je poskrbljeno za vse duševne in telesne potrebe, to pa na najfinejši način. Že poslopje samo na sebi je znamenito. V njem so bralna soba, knjižnica, igralna, konverzacijska, celo spalna soba z dragocenimi slikami, kavarna, restavracija in še posebno gledališče. V kavarni in restavraciji prodajajo vse po kupni ceni in napitnine ne smejo sprejemati. Pred glavnim vhodom stoji sluga, ki mora vsakemu, predno vstopi, osnažiti čevlje in obleko, ako treba.

Društvo ima ogromno število članov. Uverjen sem, da takega doma nimajo uradniki nikjer drugod.

Med drugimi znamenitimi stavbami naj omenim kornega komanda poslopje, višje sodišče, delniško pivovarno, Franca Jožefa vojašnico, tiskarno, kadetsko šolo, poštno poslopje, novi konak, tržnico, židovski tempelj, šerijatsko šolo za sodnike, Sinan Tekijo, to je mohamedanski samostan, in Ali paševo mošejo. Ta se tudi imenuje krvava mošeja, ker so za časa okupacije iz nje najljuteje streljali na naše vojake.

Omeniti mi je tudi tobačne tovarne, ki obstoji od leta 1880. in izdeluje na leto po 36 milijonov cigaret in 70 milijonov zavitkov tobaka za pušenje. Ravnateljstvo bosensko-hercegovske tobačne režije je v novem magistratnem poslopju.

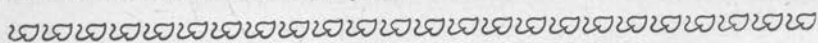
Rad bi bil videl tudi takozvane »tuleče derviše«, tiste blazne turške duhovnike, ki se tuleč tako bičajo, da onemogli pocepajo po tleh; toda videti jih je samo ob četrtkih, jaz pa sem to zamudil.

Zadnja pot me je peljala na razna pokopališča, od katerih sta židovsko in mohamedansko najzanimivejši. Na katoliškem pokopališču sem obiskal svežo gomilo nesrečnega Bogumila, ki mi ga je kruta usoda baš iztrgala izpred oči. Lahka ti tuja zemlja!

Ostali čas sem posvetil »notranjemu življenju«, gostilnam in kavarnam, v katerih le nemški govore, a so vse dobre.

V svarilo neprevidnežem naj omenim končno še dogodka, ki sem ga doživel zadnji večer v društveni gostilni. Cigani so koncertirali. Mlad činovnik, vnet muzik, sede blizu kapele in poslušá prav pazno. Ko se ga je bil že malo nasrkal, je postal zgovoren, cigani pa zelo postrežljivi. Kmalu je imel gosli v rokah in je igral madjarske melodije ob spremljevanju kapele. Ni trajalo dolgo, in že so ga preprijazni cigani obkolili in se mu dobrikali, hvaleč njegovo virtuoznost v igri. Par steklenic šampanjca se prikaže na mizi. Tega so pili, pili, neizkušeni mladenič pa zaspi. Cigani pijo dalje, naročajo in zopet pijo. No, mislim, da je račun zaspancu še dolgo, dolgo brenčal po glavi. —

Skrb je potrkala na vrata. S težkim srcem sem se poslovil od priljubljenega mi glavnega mesta ponosne Bosne, da se odpeljem na kolodvor. Opoldne sem sedel v železniškem kupeju in se peljal proti Brodu skozi zgodovinsko važne kraje, kakor Žepče, Maglaj žalostnega spomina in Dobož, ki sem jih, spominjajoč se hrabrih činov naše armade, z ogledoval velikim zanimanjem. Drugo jutro ob osmih pa sem bil v Zagrebu, odkoder sem na kolesu sfrčal k svojcem.

DRUŠTVENE VESTI.

Umrla je dne 14. decembra članica osrednjega društva, gospa Anka Juvančičeva, trgovka in posestnica v Šiški pri Ljubljani. Požrtvovalni podpornici Slov. plan. društva blag spomin!

Novi člani. Osrednjega društva: Vavpotič Peter, pravnik na Dunaju. — Kranjskogorske podružnice: Petrovčič Ivan, nadučitelj v Kranjski gori.

Darila. Osrednjemu društvu: Gospod Josip Mayer, lekarnar v Ljubljani, je daroval za Orožnovo kočo na Črni prsti lično dragoceno lekarno. Hvala lepa!

Letošnji promet v naših kočah. Orožnova kočica na Črni prsti je imela letos 295 obiskovalcev, lansko leto samo 140, torej letošnje za 155 več. Med temi je bilo 60 ženskih in 235 moških. Prenočilo jih je 66. Članov »Slov. plan. društva« je bilo 110, članov drugih planinskih društev 35, dijakov z društveno legitimacijo 49, nečlanov 101. Po narodnosti je bilo 216 Slovencev in Čehov, 51 Nemcev, 25 Lahov (med temi 16 tržaških), 2 Bolgara in 1 Oger. Najštevilnejši obiski kočice so bili dne 5. avgusta ob društvenem izletu: 50 izletnikov (prenočilo jih 11), dne 31. julija: 21 (prenočilo jih 6), 7. avgusta: 21 gojencev IV. a letnika c. in kr. artilerijske kadetne šole z Dunaja pod vodstvom stotnika Evgena Kapretza, in dne 29. julija: 20 (prenočili štirje). Prvi obisk je imela kočica dne 2. julija, zadnjega pa 19. septembra. — Kakor je iz opomenj v spominski knjigi razvidno, so bili izletniki s postrežbo in provijantom zelo zadovoljni.

Triglavsko kočico na Kredarici je imela letos 361 obiskovalcev, lani 472, in sicer je bilo: Slovencev 240 (lani 321), Čehov 18 (lani 35), Hrvatov 5 (lani 9), avstr. Nemcev 86 (lani 96), iz Nemčije 2 (lani 4), Italijanov 9 (lani 4), drugih 1 (lani 3).

V Aljaževem domu v Vratih je bilo letos 824 izletnikov in turistov (lani 846), in sicer: Slovencev 505 (lani 551), Čehov 46 (lani 25), Hrvatov 13 (lani 6), avstr. Nemcev 228 (lani 235), iz Nemčije 22 (lani 7), Italijanov 5 (lani 3), Ogrov 4 (lani 8), Japoncev 1 (lani —), Rusov 8, — (lani 8), Francozov — (lani 5).

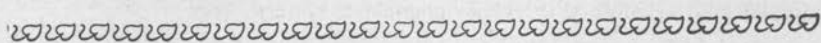
Izredni občni zbor osrednjega društva se je vršil dne 8. t. m. v »Narodnem domu« v Ljubljani. Udeležilo se ga je 40 članov, med njimi zastopniki Kamniške, Kranjske, Kranjskogorske, Litijske, Savinske in Šaleške podružnice, ki jih je načelnik prisrčno pozdravil. Edina točka izrednemu zborovanju je bilo društveno glasilo »Planinski Vestnik« in njega obstanek. Ker podružnice domalega ne plačujejo prispevkov za »Vestnik« in ker deželni odbor v kljub sklepu dež. zbora ne nakaže dovoljene deželne podpore v znesku 4000 K, je začel društveni odbor premišljati, kako bi kaj prihranil pri listu. Predlagal je v ta namen zboru, da bi se ali opustil »Vestnik« ali pa preuredil na četrtletno izdajanje. Občni zbor je po dolgi živahni razpravi, ki jo je sprožil g. Sajovic iz Kranja, soglasno sklenil, da mora »Planinski Vestnik« vsekakor tudi poslej izhajati mesečno, da ostane društvo na ta način vedno v tesni zvezi s člani in podružnicami. Obenem se je na predlog g. dr. A. Šviglja izvolil odsek šestih članov

(gg. Jesih, dr. Korun, Mandelj, dr. Švigelj, dr. Tominšek in dr. Žmave), ki jim je premotriti društvene razmere in nasvetovati primerne pripomočke za njih izboljšanje. Gosp. dr. Švigelj in tudi gosp. Šijanec, zastopnik Savinske podružnice, sta izrazila željo, da bi bil list glede vesti aktualnejši in zanimivejši.

Shod odposlancev vseh podružnic se bo vršil v nedeljo dne 3. februarja l. 1907 v »Narodnem domu« v Ljubljani. Razgovor bo o društvenem delovanju.

Tretji planinski ples osrednjega društva bo na Svečnico, v soboto dne 2. februarja l. 1907. v zgornjih prostorih »Narodnega doma« v Ljubljani. Društvo je najelo veliko in malo dvorano ter vse stranske sobe. Prostora bo torej dovolj za vse člane in prijatelje naše iz vseh dežel slovenskih. Dobro došli!

Ponesrečenega Martelanca starši, oziroma sestre so v spominsko knjigo Orožnove kočice na Črni prsti zapisali: »Ni nam mogoče najti primerne besede, s katerimi bi izrazili svoje občudovanje in neizmerno hvaležnost vsem cenjenim planincem raznih podružnic Slov. plan. društva, zbranim tu 5. avgusta 1906, kateri so z neizrecno požrtvovalnostjo, eksponirani groznim nevarnostim, na heroičen način rešili našega ponesrečenega sina, oziroma brata Svetka. Iskrena hvala tudi cenj. češkemu gostom za njih sočutje in pomoč, zlasti cenj. češkim damam za obveze in zdravila. Z iskreno hvaležnostjo kličemo vam vsem: čast in slava vam.«

RAZNOTEROSTI.

† **Simon Gregorčič.** V soboto, dne 24. novembra t. l. je nehalo utripati preblago srce največjemu pesniku-planincu, mučeniku Simonu Gregorčiču. Zatisnil nam je za vedno oči v 63. letu svoje dobe sloveči pevec krasot naših planin, pevec pozemskega raja v svobodnih planinah. Tamkaj mu je bila mlada sreča doma in tamkaj si jo je tudi zopet našel — s smrtjo. Dokler mu bo ponosni Krn nad gomilo kipel v nebo, se bodo razlegale srčne pesmi njegove njemu v trajen spomin, slovenskemu rodu pa v veselo bodrilo.

Prvi nastop na Stol po severni steni sta izvršila nemška turista K. Greenitz in R. Kaltenbrunner v smeri od kočice celovške sekcije D. Ö. A. V. Težak je — pravita — le vstop z meli v skalovje.

Erarno cesto k Mrzlemu studencu, na Rudno polje in na planoto Pokljuke grade od vile konzula Vettra, ležeče ob poti z Bleda proti Triglavu. Cesta bo dolga 9 km in gotova l. 1907.

Kranjsko goro in Trento veže od letošnje jeseni lepa pot za ježo. S trentske strani do Vršca je bila dogotovljena že par let, letos pa so dovršili severni del z Vršca v Pišnico.

Veleture. Na Prisojnik po severni steni je priplezal 1. sept. t. l. Adolf Schulze iz Monakovega. Nastop je popolnoma različen od smeri, po kateri se je dosedaj izvrševal po tej strani in ki sta ga napravila predlansko leto tudi dr. Dvorský in Čermák. Schulze je namreč šel daleč v vzhodno

Krnico ter od ondod plezal po strmih žlebovih, melastih zidkih in težavnih kaminih do prodaste police pod vrhom. Isti je letos preprečkal tudi greben Rogice in Suhega plaza. Rabil je od sedla pod Križem na Rogico 2 1/2 ure, na vrh Suhega plaza in nazaj pa 1 1/2 ure. Opis te ture v »Österr. Alpenzeitung« je tako nejasen, razdalja in krajevne razmere tako netočno popisane, da je pomota kaj verjetna. Sosebno je neverjetno, da bi bil Schulze prišel z Rogice čez obojestransko zelo strmo zarezo in po silno strmem južnem grebenu naravnost na Suhi plaz. Isti Adolf Schulze je priplezal v družbi dr. J. Leuchsa dne 18. avgusta t. l. po severni steni na Mangart. Vstopila sta vzhodno od Travnika sredi ogromne stene (ki se vsa vidi od drugega Klanškega jezera) nekako navpično pod vrhom Mangarta ter plezala po travnatih in melastih ploščah težavno do široke severne prodaste terase severno pod vrhom, koder vodi navadna steza čez. Po tej na vrh. Rabila sta do rečene terase 5 1/2 ure. Plezanje baje ni težavno, le v spodnjih delih je nekaj kritičnih in zelo nevarnih mest. —lj.

Aiguille du Géant, 4013 m visoka gora v zahodnih (francoskih) Alpah, nosi na svojem nebotičnem vrhu aluminijev kip Bogorodice Marije. Postaviti ga je dal župnik Courmayeurski — vreden Aljažev vrstnik. Kip je le 20 kg težak in je pritrjen na železnem temelju. Spravilo ga je na vrh in postavilo 12 vodnikov. Delo je bilo, kakor pri taki višini ob sebi umevno, združeno z velikanskimi težkočami, saj vodniki niti najpotrebnejšega provijanta niso mogli vzeti s seboj. Tako zdaj oznanjujejo: križ na Vel. Kleku, Aljažev stolp na Triglavu in Marijin kip na vrhu Aiguille du Géant nedoljivo silo, s katero je prevzelo planinstvo kulturni svet.

Ilustrovani narodni koledar za l. 1907. Leto XVIII. Uredil profesor dr. Ant. Dolar. Last in zaloga »Zvezne tiskarne« v Celju. 170 strani, 12 slik. Cena broširanemu 1 K, elegantno vezanemu 1 K 50 h. Po pošti 20 h več. Ni ga lepšega koledarja po obliki in bogatejšega po vsebini, nego je zopet »Ilustrovani narodni koledar« za prihodnje leto. Poleg obsežnih podatkov in navodil, ki jih treba vsakomur vedeti, podaje »Vажne letnice iz slovenske zgodovine in druge važne dogodke iz slovenskih pokrajin«, »Narodna krstna imena« za vse mesece in jako natančen in objektivni »Politični pregled l. 1906.« za vse slovenske dežele. Imeniten je »Zabavni del«, v katerem se bleste celo imena: Ivan Cankar, Ksaver Meško, dr. Ivan Mrhar in druga. Nas kot turiste zanimlje najbolj Fr. Kocbeka spis »Izlet v Savinske planine«, v katerem je lepo in poučno popisano tridnevno potovanje po vsem Savinskem in Kamniškem gorovju. Knjigo krasi tudi 12 slik, ki kažejo pogled s pota na Ojstrico, Ojstrico, pogled z Ojstrice, pogled s Kamniškega sedla proti Planjavi, pogled na Grintavec, Kamniško kočo, Tursko goro s Kamniškega sedla, snežišče na Planjavi, Skuto od Grintavca, Turski žleb, Brano s Kamniškega sedla in jubilejno kapelo sv. Cirila in Metoda pod Ojstrico. Na strani 63. je zabeleženih tudi osem najvišjih gor na zemlji. Želeli bi med njimi videti drugo leto tudi najvišje slovenske. Ob tej priliki naj povemo svoje mnenje tudi glede nazivanja mesecev. V praktičnem življenju nihče ne govori in ne piše prosinec itd., ker ta imena delajo samo zmešnjavo. Ogibljejo se jih trgovci in uradniki in sploh vsi, ki sta jim jasnost in določnost važni. Torej na prvo mesto iz latinščine sprejeta imena in na drugo nekdanja domača!

Častiti!

Med razkrivatelji naših planin zavzema eno prvih mest znani turistični pisatelj, vseučiliščni profesor dr. Johannes Frischauf.

Mož sicer ni našega rodu: Nemec je, ali pošten, ki resno in trezno sodi, ki sta mu resnica in pravica nad vse. On je turist, kateremu so dobro znane naše slovenske planine, zlasti pa Savinske. Te je on takorekoč razkril, jih tudi preštudiral in temeljito popisal.

Te naše lepe planine pa zaslužijo tudi po vsej pravici, da jih posečajo turisti in sploh prijatelji naravnih krasot.

Ko pa je spoznal, da ona nemška planinska društva, ki so si Savinske planine izbrala v svoje področje, ne skrbijo dovolj zanje, da jih v turističnem zmislu zanemarjajo, jih je opominjal, drezal — a zaman. V tem je nastopilo Slovensko planinsko društvo in njega podružnica Savinska. Pričelo se je planinsko delo. Frischauf je to delovanje podpiral s svojimi simpatijami, s svojim znanjem in s svojimi izkušnjami.

Sedaj so planili po našem prijatelju nemški nestrpnosti in uprizorili divjo gonjo zoper moža, ki mu je najvišje načelo: resno delo in brezobzirna pravičnost.

Znano je iz časnikov, kako so vedno kruteje nastopali proti njemu radi tega, ker je bil prijateljski naklonjen nam.

Pred kratkim so dosegli, da je šel v pokoj.

Dolžnost naša je, da se mu izkažemo hvaležne za naklonjenost do Slovencev.

Res je profesor dr. Frischauf že častni član »Slov. planinskega društva«, častni občan v Ljubnem, Lučah, Solčavi na Štajerskem in na Jezerskem na Koroškem, a naše društvo hoče še na drug način ovekovečiti spomin njegov.

Občni zbor Savinske podružnice dne 27. decembra 1905. l. v Celju je sklenil, da je postaviti na severni strani Ojstrice nad Logarsko dolino udobno planinsko zavetišče ter ga imenovati »Frischaufovo koč« . Ker bi pa Savinska podružnica ne zmogla s svojimi rednimi dohodki potrebne vsote, zato se je tudi sklenilo, naj se za to koč nabirajo prostovoljni darovi.

Obračamo se torej na ves slovenski narod, zlasti pa na turistinje in turiste ter na prijateljice in prijatelje planinstva s prošnjo: blagovolite po možnosti prispevati v omenjeno svrho!

Pokažimo svetu, da znamo ceniti moža, ki nam je naklonjen, katerega pa baš radi naklonjenosti do nas sramotijo njegovi lastni rojaki!

Blagohotni prispevki za Frischaufovo kočo naj se pošiljajo na naslov: »Savinska podružnica Slov. plan. društva« v Gornjem gradu v Savinski dolini.

Savinska podružnica »S. P. D.«

Fran Kocbek,
načelnik.

Ignacij Šijá nec,
tajnik.

Osrednji odbor »Slov. plan. društva«.

Fr. Orožen,
načelnik.

Josip Hauptmann,
tajnik.

